

Nr 49

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; given Stockholms slott den 4 januari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1955.

Närvarande

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, uppkomna *frågor om ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom* samt anför.

Ersättning i anledning av olycksfall i arbete

1. Greta Claesson

Lagbestämmelser

Enligt 7 § i 1916 års olycksfallsförsäkringslag i dess lydelse under åren 1949—1954 skulle vid olycksfall i arbete, som medfört den skadades död, i ersättning utgivas — förutom begravningshjälp — livränta till vissa efterlevande. Sålunda skulle änka, när äktenskapet slutits före olycksfallet, så länge hon levde ogift erhålla livränta med en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, beräknad efter de i 9 § nämnda lag stadgade grunderna.

Ersättningsfrågans tidigare behandling

Skifferarbetaren vid Svenska skifferoljeaktiebolaget *Erland Persson* avled den 6 november 1953 till följd av olycksfall i arbete.

Av de handlingar, som jämte anmälan om olycksfallet ingavs till riksförsäkringsanstalten, framgår att Persson var ogift, att han sedan år 1941 sammanlevat med Agda Margareta (Greta) Claesson, född 1901, samt att han med henne hade en dotter, född 1944.

Genom beslut den 16 december 1953 tillerkände riksförsäkringsanstalten dödsboet efter Persson begravningshjälp samt dottern livränta med 1 200 kronor för år tills hon uppnått 16 års ålder. Någon livränta kunde däremot icke utgå till Greta Claesson, när hon icke varit gift med den omkomne.

Föreliggande framställning jämte yttrande

I en den 16 mars 1954 till socialdepartementet inkommen skrivelse har *Greta Claesson* hemställt om livränta efter den avlidne.

Av tillgängliga handlingar framgår, att behållningen efter den avlidne enligt upprättad bouppteckning uppgått till 268 kronor; dödsbodelägarna hade avstått sin arvsrätt till nyssnämnda dotter. Greta Claesson hade för år 1952 icke blivit påfordrad skatt till vare sig stat eller kommun. Tillsammans med en son i tidigare äktenskap äger hon en jordbruksfastighet, taxerad till 9 300 kronor. Gården brukas huvudsakligen av Greta Claesson, medan sonen har anställning som verkstadsarbetare. I övrigt har hon ett banktillgodohavande å 2 000 kronor, men häftar i skuld för ca 1 500 kronor. Hennes arbetsförmåga är till följd av ett lyte nedsatt med ca 35 %.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat, att Greta Claesson och den avlidne enligt trovärdiga uppgifter haft för avsikt att ingå äktenskap med varandra och att de allmänt betraktats som gifta. Om olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle Greta Claesson ha tillerkänts livränta med 2 400 kronor för år, räknat fr. o. m. den 7 november 1953 så länge hon lever ogift. Anstalten tillstyrker ersättning jämlikt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen.

Ersättning i anledning av silikos

Lagbestämmelser

I den i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar upptagna förteckningen över ämnen, vilka framkallar sådana yrkessjukdomar å vilka ifrågavarande lag är tillämplig, infördes stendamm genom lagändring, som trädde i kraft den 1 januari 1931. Härigenom blev lagen tillämplig på yrkessjukdomen silikos (stendammlunga), dock endast där arbetaren efter ingången av år 1931 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna är utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen.

Såsom förutsättning för ersättningsrätt för silikos gäller vidare enligt 3 § i lagen (enligt paragrafens lydelse efter lagändring år 1936), att arbetaren inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där risk föreligger att ådraga sig sjukdomen.

2. Karl Arvid Ivström

Karl Arvid Ivström, född 1881, var under åren 1899—1912 huvudsakligen sysselsatt med såsom silikosfarligt ansett arbete hos vissa gruvbolag. Åren 1912—1944 arbetade han som gruvbyggare; enligt en inom riks-försäkringsanstalten gjord utredning har han varit i silikosfarligt arbete i vart fall senast omkring år 1915. Vid olycksfall i arbete år 1944 ådrog sig Ivström skador i ett ben med efterföljande lungemboli. Han har därefter i stort sett icke kunnat utföra något arbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling

År 1951 inkom till riks-försäkringsanstalten ett antal röntgenfilmer, som tagits av Ivströms lungor under åren 1946—1951. Docenten Torsten Bruce ansåg, att röntgenbilderna visade silikosförändringar. Sedan utredningen kompletterats, inhämtades yttrande jämväl av docenten Gunnar Jönsson, som uttalade att det vore omöjligt att enbart med ledning av röntgenfyndet utesluta silikos, även om denna måste anses mindre sannolik. Bruce ansåg i förnyat yttrande, att silikos finge anses yppad den 5 februari 1946. Riks-försäkringsanstalten förklarade, att även om röntgenfyndet sistnämnda dag utvisade silikos, någon ersättning icke kunde utgå, enär Ivström icke varit sysselsatt i farligt arbete inom tio år dessförinnan.

Förnyad framställning från Ivström föranledde ingen ändring hos vare sig riks-försäkringsanstalten eller försäkringsrådet.

Föreliggande framställning jämte yttranden

Riks-försäkringsanstalten har med eget yttrande överlämnat en av Svenska Gruvindustriarbetareförbundet i Grängesberg gjord, till anstalten

den 27 september 1952 inkommen framställning om ersättning till Ivström på grund av sjukdomen.

Anstalten har föranstaltat om ny röntgenundersökning av Ivströms lungor genom centraldispensärläkaren i Borlänge. Denne anser sig finna tecken till genomgången lungsäcksinflammation, till en troligen föga eller icke alls aktiv lungtuberkulos och sannolikt till silikos stadium II. Efter granskningen av samtliga röntgenbilder har docenten Jönsson uttalat, att lungförändringarna icke heller vid de senaste undersökningarna hade något för silikos karakteristiskt utseende, men att det liksom förut vore omöjligt att enbart med ledning av röntgenfyndet utesluta förekomsten av silikos stadium II. Silikotiska processer kunde döljas bakom de förändringar, som dominerade bilden.

Efter undersökning av Ivströms lungor har docenten Bruce uttalat, att de vid röntgenundersökningen konstaterade förändringarna icke uteslutande vore beroende på silikos, men att med hänsyn till röntgenbildernas utseende möjligheten av silikos stadium I (—II) måste tagas i beräkning. Nedsättningen av Ivströms arbetsförmåga berodde i första hand på en uttalad åderförkalkning. Därjämte lede Ivström av förhöjt blodtryck och sockersjuka. Lungsjukdomen vore i jämförelse med nu nämnda sjukdomstillstånd av förhållandevis underordnad betydelse. Den vore dock så uttalad, att den inverkade på hans förmåga att utföra kroppsarbete. Det förefölle skäligt att uppskatta den av lungsjukdomen orsakade nedsättningen av arbetsförmågan till $33\frac{1}{3}$ %.

Senare har docenten Jönsson funnit silikosmisstänkta förändringar jämväl å en röntgenbild av den 15 januari 1946.

Riksförsäkringsanstalten finner sig böra räkna med möjligheten, att silikos kan anses yppad hos Ivström den 15 januari 1946.

Ivström har i sin egenskap av vaktmästare en inkomst av 720 kronor för år. På grund av kvarvarande men efter olycksfallet år 1944 åtnjuter han dessutom livränta med 650 kronor för år från riksförsäkringsanstalten. Vidare åtnjuter han ålderspension jämte indextillägg. Han äger icke vare sig fast egendom eller sparkapital. Han har dock heller icke några skulder. Hans hustru, född 1893, tjänstgör som postombud med en avlöning av ca 129 kronor för månad. Makarna har fyra barn, vilka alla är gifta. De bidrager icke till föräldrarnas försörjning.

Riksförsäkringsanstalten vill för sin del icke göra någon erinran mot ersättning jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande av professor Alf Westergren. Det bör här framhållas, att den dittills presterade tekniska utredningen begränsade tiden för Ivströms sysselsättning i farligt arbete till i stort sett åren 1910—1912. Från denna utgångspunkt anförde Westergren, att silikosdiagnosen vore särdeles tveksam, liksom även den eventuella silikosens

andel i nedsättningen av arbetsförmågan. Med generös tillämpning av yrkessjukdomsförsäkringslagen kunde fallets godtagande, resp. en livräntesats av $33\frac{1}{3}$ % dock tillstyrkas. Om emellertid farligt arbete förekommit i nämnvärd omfattning före år 1910, syntes möjligheterna av ett visst inslag av silikos mer beaktansvärda.

Försäkringsrådet har låtit verkställa en kompletterande utredning rörande Ivströms arbete åren 1895—1909 och därvid från tekniska avdelningen å riksförsäkringsanstaltens försäkringsbyrå erhållit besked om att Ivströms arbete åren 1899—1909 torde vara att hänföra till silikosfarligt arbete.

Rådet instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

3. Joel Karlsson

Joel Karlsson, född 1892, var under åren 1915—1948 anställd vid AB Zinkgruvor, därvid han fram till år 1946 huvudsakligen var sysselsatt med torrborrning under jord i Kalvsbäckens gruva. Han avbröt sitt arbete den 20 april 1948, från vilken dag han varit sysselsatt med jordbruksarbete.

Ersättningsfrågans tidigare behandling

År 1950 inkom till vederbörande försäkringsbolag anmälan, att Karlsson ådragit sig silikos. Av anmälningen framgick, att Karlsson första gången sökt läkare den 8 november 1945. Enligt ett av sanatorieläkaren Åke Björklund år 1950 utfärdat läkarintyg hade Karlsson sedan år 1948 besvärats av andfåddhet och hjärtklappning. Hans arbetsförmåga var nedsatt för all framtid. Björklund ställde diagnosen »silikos I?».

Sedan försäkringsbolaget införskaffat samtliga röntgenbilder uttalade docenten Gunnar Jönsson, att vissa processer syntes på båda lungorna, men att bilden icke vore karakteristisk för silikos. Även om några positiva hållpunkter för silikos ej finnes, kunde dock en samtidig förekomst av denna sjukdom stadium I ej uteslutas. Försäkringsbolaget fann silikos ej yppad.

Försäkringsrådet, hos vilket Karlsson anförde besvär, inhämtade yttrande av professor Alf Westergren, som uttalade, att röntgenfilmer från åren 1946, 1948 och 1950 icke visade någon på silikos tydande bild. Försäkringsrådet fann ej skäl göra ändring i det överklagade beslutet.

I skrivelse till försäkringsbolaget år 1952 framhöll doktor Björklund, att ny röntgenundersökning av Karlsson utvisat en ytterligare progress i lungorna. Karlsson hade år 1952 vårdats på Falu lasarett under diagnosen »Silicos? Morbus Schaumann?» Det hade ej ansetts helt bekräftat att Karlsson led av morbus Schaumann, ehuru denna sjukdom ej heller kunde anses utesluten. Den långvariga exposition (30 år i gruvarbete), för vilken Karlsson varit utsatt, talade emellertid för att silikos kunde ha uppstått. Björklund hemställde att ärendet på nytt måtte upplagas till prövning.

Docenten Jönsson uttalade i yttrande över de senast tagna röntgenbil-

derna, att dessa icke liknade någon av Jönsson känd form av silikos. Om något inandad ämne vore orsak till de sjukliga förändringarna, måste detta vara av annat slag än kiseldamm. Bilden liknade ej heller tuberkulos, och någon bestämd diagnos vore inte möjlig att ställa. Det vore omöjligt att enbart med ledning av röntgenfyndet utesluta en samtidig förekomst av silikos stadium I—II.

Försäkringsbolaget fann silikos alltjämt icke yppad hos Karlsson.

Hos försäkringsrådet företedde Karlsson i samband med besvär över bolagets beslut två läkarintyg, det ena av doktor Carl Gustaf Sundell vid Grängesbergs sjukstuga och det andra av centraldispensärläkaren Erik Adler i Borlänge. Sundell ansåg, att röntgenbilden visade tecken till silikos stadium II—III. Lungbilden vore icke den vanliga för silikos men erfarenheterna visade, att olika gruvor och olika bergarter ger ganska vitt skilda röntgenbilder. Adler, som undersökt Karlsson i september 1952, ansåg att tuberkulos kunde uteslutas samt att morbus Schaumann syntes osannolik, liksom även en enbar silikos; däremot vore en kombination av silikos och neoplasma antaglig.

Professor Westergren förklarade i yttrande till försäkringsrådet, att röntgenbilden ej vore typisk för morbus Schaumann, men tycktes hellre kunna tolkas så än som silikos. Tuberkulos vore osannolik. Möjligheten av en kombination av morbus Schaumann och silikos syntes kunna diskuteras, men då expositionen tydligen »ej innebure stark silikosmisstanke» och röntgen närmast talade däremot förefölle fortfarande silikos ej vara yppad. I förnyat yttrande framhöll Westergren, att något odisputabelt silikosfall icke tycktes ha förekommit vid ifrågavarande gruva. Westergren redovisade från Kalvsbäckens gruva endast tre fall, där silikosdiagnos godtagits. I det ena fallet skedde detta med tvekan, i det andra anser Westergren diagnosen obefogad och i det tredje kunde den sjuktes silikos antagas grundlagd i annat silikosfarligt arbete.

Föreliggande framställning jämte yttrande

Karlsson har i en till socialdepartementet den 9 januari 1954 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av sjukdomen.

Genom riksförsäkringsanstalten har yttrande inhämtats av *docenten Torsten Bruce*, vilken anfört i huvudsak följande:

Karlsson är till följd av lungsjukdomen för framtiden oförmögen till arbete. Om yrkessjukdomsförsäkringslagen vore tillämplig, skulle 100 % livränta vara motiverad.

Även enligt min mening är Karlssons lungsjukdom okarakteristisk för silikos. Det är sålunda otillfredsställande att tolka lungsjukdomen i sin helhet som silikos i ett fall, där obetydliga förändringar påvisas först efter 30 års exposition och sjukdomen därefter progredierar tämligen snabbt. I ett fall där yrkesanamnesen är förenlig med uppkomst av silikos — och Karls-

sons yrkeshistoria kan väl förklara uppkomst av silikos — är det emellertid motbjudande att avvisa silikosdiagnosen, när ingen annan plausibel diagnos kan presteras. Själv har jag förr varit betydligt mer benägen än nu att icke godtaga diagnosen silikos annat än i skolfall. Erfarenheten har emellertid lärt, att atypiska fall av silikos finnas. Själv har jag sålunda medverkat till att avvisa fall som silikos, där obduktionen sedermera tillrättalagt misstaget. När yrkesanamnesen är förenlig med antagandet av silikos och ingen annan diagnos kan ställas, plägar jag numera förorda, att lungsjukdomen på sannolika skäl uppfattas som silikos intill dess att annan diagnos presteras. Min uppfattning är, att det i Karlssons lungåkomma ingår en silikoskomponent, och jag anser mig böra förorda, att lungsjukdomen för närvarande i sin helhet tolkas som yrkessjukdom. Om denna uppfattning framdeles visar sig felaktig får korrektion då ske.

Det har ansetts lämpligt att komplettera utredningen med uppgifter rörande de tekniska betingelserna för uppkomsten av silikos hos arbetare i Kalvsbäckens gruva. Från försäkringsbyråns tekniska avdelning hos riksförsäkringsanstalten har i detta hänseende inhämtats, att den genomsnittliga halten fri kvarts på det utbrutna materialet torde ligga vid ca 40 %. Härtill kommer, att de arbetshygieniska förhållandena åtminstone under Karlssons första tio arbetsår varit avsevärt sämre än senare. Bl. a. nämnes, att ventilationen förbättrats under åren och att den riskabla torrborrningen avsevärt inskränkts. Man har att räkna med att i Karlssons arbete över 30 år under jord i omförmälda gruva tekniska betingelser förelegat för hälso-skadlig exposition av damm, bestående av oorganiskt ämne, och damm bestående av fri kvarts.

Under hand har inhämtats, att Karlssons tillstånd är oförändrat. Han är sedan hösten 1954 änklung. Han har ett kapital av 2 500 kronor samt en fordran på 8 750 kronor för en jordbruksfastighet, som han år 1952 sålde till sin dotter och måg. Hos dessa åtnjuter Karlsson fri bostad och vedbrand. Sedan år 1952 uppbär Karlsson invalidpension såsom helinvalid.

Ersättning i anledning av lungtuberkulos

Enligt 1 § andra stycket 7) i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar åtnjöt viss personal, som var yrkesmässigt sysselsatt i sjukvård, laboratoriearbete o. d., försäkringsskydd mot vissa epidemiska sjukdomar. Därjämte omfattade lagen vissa särskilt angivna smittsamma sjukdomar, dock ej tuberkulos.

Genom lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring har tuberkulosen godtagits som yrkessjukdom under vissa betingelser. Enligt 6 § första stycket c) förstås med yrkesskada i den mån Konungen så föreskriver skada, som förorsakats bl. a. av smitta. I kungörelsen den 29 oktober 1954 (nr 644) med föreskrifter enligt 6 § första stycket c) lagen om yrkesskade-

försäkring har till skada, som avses i nämnda lagrum, hänförts bl. a. *dels* sjukdom, som ådragits i sysselsättning vid laboratorium, där arbete med smittämnet bedrivs, *dels ock* tuberkulos jämväl i annat fall såframt sjukdomen ådragits vid medicinsk undersökning eller forskning å institution eller laboratorium eller i sysselsättning vid sjukvårdsinrättning eller eljest under yrkesmässigt utövande av sjukvård eller allmän hälsovård m. m.

4. Lilly Wallgren

Lilly Wallgren, född år 1923, var från november 1948 t. o. m. den 30 juni 1951 anställd som biträde vid statens bakteriologiska laboratorium. Hon var sjukledig den 3 mars 1950—den 30 juni 1951 på grund av lungtuberkulos.

Tidigare behandlade ersättningsfrågor

Statens bakteriologiska laboratorium föreslog i november 1950, att *Lilly Wallgren* skulle tillerkännas vissa löneförmåner under sin sjukledighet. Laboratoriet uppgav följande.

I det rum, där *Lilly Wallgren* arbetat, fanns en autoklav till vilken transporterades infekterad disk från tuberkulosektionen i och för avdödning av kvarvarande tuberkelbakteriehaltigt material. Vid enstaka tillfällen hade *Lilly Wallgren* biträtt vid den infekterade diskens instuvning i autoklaven. Även om detta arbete utföres med försiktighet, kan det icke undvikas att en viss smittrisk föreligger. På grund härav är det icke uteslutet, att *Lilly Wallgren* ådragit sig tuberkulos under sin tjänstgöring vid laboratoriet. Någon annan smittkälla i hennes omgivning har icke kunnat påvisas. Docenten *Torsten Bruce*, som undersökt vissa befattningshavare vid laboratoriet, vilka lidit av tuberkulos, har ansett att omständigheterna kring förevarande sjukdomsfall vore sådana att det vore skäligen att uppfatta sjukdomen som ådragen i tjänsten.

Medicinalstyrelsen och *statens lönenämnd* tillstyrkte vissa löneförmåner under sjukdomstiden.

Kungl. Maj:t medgav den 30 mars 1951, att *Lilly Wallgren* finge, med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter, åtnjuta löneförmåner som om hon varit tjänstledig för i tjänsten ådragen yrkessjukdom, varom förmåles i yrkessjukdomsförsäkringslagen. I enlighet härmed åtnjöt *Lilly Wallgren* oavkortad lön under 180 dagar samt därefter lön med B-avdrag t.o.m. den 30 juni 1951.

Föreliggande framställning jämte yttranden

Fr. o. m. den 1 juli 1951 ansågs *Lilly Wallgren* i stånd att i viss utsträckning åter arbeta. Någon ny anställning har hon dock icke sedermera innehåft. Den 23 juli 1953 sjukskrevs hon på nytt för lungtuberkulos. Enligt intyg av sanatorieläkare *Harry Neumüller* var hon arbetsoförmögen till utgången av år 1954, eventuellt längre.

Lilly Wallgren har i en till civildepartementet den 13 november 1953 inkommen skrivelse hemställt om ytterligare ersättning i anledning av sjukdomen.

Medicinalstyrelsen finner det angeläget, att personer, som efter tjänstgöring vid statens bakteriologiska laboratorium insjuknat i sjukdom, beträffande vilken det icke kan anses uteslutet att den ådragits i tjänsten, i möjligaste mån erhåller visst vederlag. Styrelsen hemställer, att Lilly Wallgren erhåller ersättning under sjukdomstiden såsom vid yrkessjukdom, som avses i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Statens lönenämnd föreslår, att Lilly Wallgren erhåller ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten uppger, att Lilly Wallgren är gift samt att hennes make är anställd som spårvägskonduktör i Stockholm med en avlönning av 855 kronor i månaden. Makarna har ej några barn. De har ej något sparkapital. Lilly Wallgren har ej heller några skulder. Hennes make uppför för närvarande en mindre sportstuga och har till följd därav åsamkats en skuld å ca 5 000 kronor. Från erkänd sjuk-kassa har Lilly Wallgren uppburit viss sjukpenning och ersättning för sjukhusvård. Hon är icke berättigad till någon ersättning från sjuk-kassan i anledning av lungsjukdomen för tiden efter den 31 mars 1954.

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle riksförsäkringsanstalten tillerkänt Lilly Wallgren — förutom ersättning för sjukhus- och läkarvård m. m. — dels sjukpenning för tiden den 23 juli 1953—den 11 maj 1954 och dels därefter livränta efter 3 905 kronor för år t. o. m. utgången av år 1954, varvid nedsättningen i arbetsförmågan skulle ha beräknats till 100 %. Härtill komme ersättningstillägg enligt gällande bestämmelser. Vid utgången av sistnämnda period skulle anstalten ha omprövat ersättningsfrågan.

Riksförsäkringsanstalten, som av sin biträdande läkare, medicine doktor John Lundquist, inhämtat att Lilly Wallgrens insjuknande i juli 1953 måste anses äga samband med hennes sjukdom åren 1950—1951, tillstyrker att hon i vad avser tiden fr. o. m. den 23 juli 1953 beredes ersättning jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Från ersättningen bör avdragas vad Lilly Wallgren uppburit från sjuk-kassan.

5. Bengt Arne Andersson

Bengt Arne Andersson, född 1932, är sedan i januari 1950 anställd såsom vaktmästarbiträde vid Uppsala universitets hygienisk-bakteriologiska institution.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Andersson efter calmette-vaccination år 1947 företett positiv tuberkulinreaktion i april samma år liksom sommaren 1952, att han i mitten av december 1952 insjuknade med

hosta och feber, att han vid undersökning i januari 1953 befanns lida av lungtuberkulos samt att han fr. o. m. den 1 mars 1953 erhållit tjänstledighet utan lön. Enligt av professor Erik Hedvall den 25 maj 1954 utfärdat läkarintyg var Andersson fullständigt arbetsoförmögen åtminstone till mitten av augusti 1954.

Andersson har i en till civildepartementet den 30 november 1953 inkommen skrivelse hemställt om ersättning i anledning av sjukdomen.

Rektorsämbetet vid Uppsala universitet och kanslern för rikets universitet tillstyrker framställningen. Enligt uttalande av professor G. Lövström vid hygienisk-bakteriologiska institutionen förefaller det ytterst sannolikt, att Andersson ådragit sig smitta på institutionen.

Statens lönenämnd föreslår att Andersson fr. o. m. den 1 mars 1953 kommer i åtnjutande av ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat, att Andersson är ogift. Han har ej några tillgångar och icke heller några skulder utöver återbetalningsskyldighet för ett månatligt understöd sedan mars 1953. Detta understöd utgår icke av statsmedel.

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle anstalten för tiden den 1 mars 1953—den 15 augusti 1954 ha tillerkänt Andersson sjukpenning samt ersättning för sjukhusvård, läkarvård m. m. Därefter skulle anstalten ha omprövat ersättningsfrågan.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat yttrande av sin biträdande läkare, doktor John Lundquist, som funnit samband kunna godtagas mellan Anderssons sjukdom och hans tjänstgöring å institutionen. Anstalten vill icke ställa sig avvisande till att ersättning beredes Andersson fr. o. m. den 1 mars 1953 jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Försäkringsrådet, som inhämtat yttrande av professor Anders Kristenson, tillstyrker lönenämndens förslag med tillägg att i ärendet omförmält understöd, som ej återbetalas, bör avdragas från ersättning för motsvarande tid enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

6. Inga Karin Johansson

Inga Karin Johansson (*Albin*), född 1930, var anställd som sjuksköterska vid S:t Lars sjukhus från mitten av år 1946 till i början av år 1948. Vid röntgenundersökning år 1946 hade ej framkommit några tecken på lungtuberkulos. Vid skärmbildsfotografering i februari 1947 avslöjades lungtuberkulos, vilket medförde sjukskrivning från i mars 1947 t. o. m. den 16 januari 1948. Sistnämnda dag slutade hon sin anställning. Hon var därefter fortfarande arbetsoförmögen t. o. m. den 31 maj 1948.

I augusti 1951 erhöll Inga Johansson anställning som sköterska vid Vipeholms sjukhus. Hon insjuknade på nytt i februari 1952 och erhöll sjuk-

ledighet t. o. m. den 4 november 1952. Därvid uppbar hon lön med B-avdrag t. o. m. den 6 augusti 1952. Fr. o. m. den 5 november 1952 har hon vistats i hemmet och därstädes kunnat utföra lättare sysslor.

Tidigare behandlade ersättningsfrågor

I en till *medicinalstyrelsen* den 9 maj 1953 inkommen skrivelse anhöll *Inga Johansson* om ersättning i anledning av sjukdomen. Styrelsen överlämnade framställningen jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:t. Enligt yttrande av överläkaren vid S:t Lars sjukhus Nils Wessel hade *Inga Johansson* tidvis under åren 1946 och 1947 tjänstgjort å vårdavdelning, där patienter med tuberkulos vårdats, och hon hade med stor sannolikhet ådragit sig sjukdomen under sin tjänstgöring därstädes. Medicinalstyrelsen ansåg för egen del att det icke kunde anses klarlagt, att *Inga Johansson* ådragit sig sjukdomen i tjänsten, men att sannolika skäl talade därför. Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte medgiva att *Inga Johansson* finge för vissa angivna tider åtnjuta löneförmåner som om hon varit tjänstledig för i tjänsten ådragen yrkessjukdom.

Statens lönenämnd tillstyrkte *dels* att *Inga Johansson* finge för den tid hon varit sjukledig från S:t Lars och Vipeholms sjukhus åtnjuta löneförmåner som om hon varit tjänstledig för i tjänsten ådragen sjukdom, *dels* ock att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om ersättning för sjukdomstiden i övrigt enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Kungl. Maj:t medgav den 21 maj 1954, att *Inga Johansson*, med hänsyn till föreliggande omständigheter, finge åtnjuta löneförmåner i enlighet med lönenämndens förslag och förklarade sig vilja sedermera pröva frågan om ersättning under viss ytterligare sjukdomstid.

Frågan om fortsatt ersättning

I ärendet har utlåtande ytterligare inhämtats från *riksförsäkringsanstalten*, som uppger, att *Inga Johansson* är gift. Makarna *Johansson* har i äktenskapet ett barn. Mannen är anställd som lagerarbetare med en avlöning av 140 kronor i veckan. Makarna har icke något sparkapital men skulder till ett belopp av 2 770 kronor.

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle anstalten ha utgivit — förutom ersättning för läkarvård m. m. — sjukpenning för tiden den 17 januari—den 31 maj 1948 samt livränta efter 75 % invaliditet för tiden den 5 november 1952—den 27 mars 1953, efter 50 % invaliditet för tiden den 28 mars 1953—25 juni 1954 och efter 33 $\frac{1}{3}$ % invaliditet den 26 juni —den 31 december 1954. Vid utgången av sistnämnda period skulle anstalten ha omprövat ersättningsfrågan. Livräntebeloppen skulle, räknat efter helt år, ha uppgått till resp. 1 050, 700 och 466:67 kronor, oberäknat ersättnings tillägg enligt gällande bestämmelser.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker ersättning jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen i vad avser tiderna den 17 januari—den 31 maj 1948 och fr. o. med den 5 november 1952.

Departementschefen

Greta Claesson har sammanbott med den genom olycksfall i arbete omkomne Persson från år 1941 intill dennes död år 1953 och har tillsammans med Persson ett barn. 1916 års olycksfallsförsäkringslag, som är tillämplig i detta fall, medgiver ej efterlevandelivränta åt Greta Claesson. Riksdagen har emellertid tidigare beviljat ersättning i ett antal liknande fall. Jag tillstyrker, att Greta Claesson får uppbära ersättning i anledning av Perssons död som om hon före olycksfallet ingått äktenskap med honom.

Ivström var sysselsatt i silikosfarligt arbete åren 1899—1912 eller möjligen till omkring år 1915. Hans ansökan om ersättning i anledning av silikos har avslagits under hänvisning till att han icke varit i farligt arbete inom tio år före sjukdomens yppande. Beträffande arten av Ivströms lungsjukdom har en viss osäkerhet rått. Såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet har dock ansett det befogat att räkna med att silikos föreligger och har ej framställt erinran mot ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Det synes skäligen, att sådan ersättning får utgå. Riksförsäkringsanstalten har ansett, att sjukdomen yppats den 15 januari 1946. Innan tidpunkten för sjukdomens yppande fastställes, bör anstalten låta granska befintliga röntgenbilder, som tagits år 1944 i anledning av Ivströms lungemboli, när skadeakten innehåller vissa antydningar om att redan dessa bilder kan vara av betydelse för bedömningen härutinnan. Jag vill tillägga, att det endast torde vara förmånligare för Ivström vid beräkningen av den till grund för livränta liggande arbetsförtjänsten, därest dagen för sjukdomens yppande kan föras tillbaka till år 1944.

Karlsson lider av en lungsjukdom, som är synnerligen svår att diagnostisera. Läkarna är allmänt ense om att sjukdomen icke är karakteristisk för silikos. Doktor Sundell vid sjukstugan i Grängesberg framhåller, att silikos kan ge vitt skilda röntgenbilder från olika gruvor; enligt Sundells uppfattning rör det sig här om silikos. Sanatorieläkaren Björklund anser sig icke kunna bestämt ange sjukdomen men lutar åt den uppfattningen att silikos föreligger. Centraldispensärläkaren Adler kommer närmast till diagnosen silikos + neoplasma. Docenten Jönsson anser, att någon diagnos icke är möjlig att ställa med ledning av röntgenbilderna, men att det är omöjligt att enbart med ledning av dessa utesluta förekomsten av silikos. Professor Westergren diskuterar möjligheten av morbus Schumann + silikos men avvisar silikostanken med hänsyn till att expositionen för silikosfarliga ämnen ansetts ringa och röntgen närmast talar mot silikos. Försäkrings-

bolaget och försäkringsrådet har ansett att silikos icke yppats och avvisat ersättningsanspråken.

Utredningen har nu kompletterats genom att Karlsson undersökts av docenten Bruce. Denne anser att Karlssons yrkeshistoria — 30 års gruvarbete, huvudsakligen som borrhare under jord — väl kan förklara uppkomst av silikos. Han framhåller vidare, att erfarenheten visat att okarakteristiska silikosfall förekommer. När yrkeshistorien är förenlig med antagandet av silikos och ingen annan diagnos kan ställas, bör enligt Bruces uppfattning sjukdomen på sannolika skäl uppfattas som silikos tills annan diagnos presteras. Bruce anser, att det i Karlssons lungåkomma ingår en silikoskomponent, och han förordar, att lungsjukdomen för närvarande tolkas som yrkessjukdom.

Försäkringsbolaget har under hand tagit del av Bruces yttrande men anser sig fortfarande icke kunna utgiva ersättning till Karlsson. Försäkringsrådets beslut åtnjuter laga kraft och rådet saknar sålunda möjlighet att vidtaga ändring i detsamma. I praktiken är fallet således utagerat på försäkringsplanet.

Frågan är nu om tillräckligt starka skäl kan anses föreligga för att tillerkänna Karlsson ersättning på extra ordinär väg. Inför läkarnas tveksamhet om den rätta diagnosen synes det vara av väsentlig betydelse att komma till större klarhet rörande spörsmålet huruvida Karlsson i sitt arbete varit utsatt för inverkan av sådana ämnen som kan förorsaka silikos. I försäkringsärendet har i detta hänseende undersökts sjukdomens frekvens bland arbetarna vid gruvan. Enligt professor Westergren hade vid denna redovisats tre fall, där silikos godtagits av försäkringsorganen; enligt Westergrens mening ger dessa intet otvetydigt belägg för silikosrisk i gruvan. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att enligt vad jag inhämtat från försäkringsbolaget ytterligare ett fall inträffat vid gruvan, i vilket silikos ansetts föreligga.

I ett så tveksamt fall som det föreliggande har jag ansett det angeläget att låta ytterligare undersöka, huruvida tekniska förutsättningar föreligger för att ådraga sig silikos på denna arbetsplats. En sådan utredning har på min begäran skett inom riksförsäkringsanstalten. Utredningen synes visa, att de geologiska förhållandena i kombination med de arbetstekniska och hygieniska omständigheterna under Karlssons trettioåriga gruvarbete varit sådana att man måste räkna med att betingelser förelegat för exposition av sådana ämnen, som kan förorsaka silikos.

Med hänsyn till Bruces uttalande samt i betraktande av de nya uppgifter, som presterats rörande expositionsförhållandena under Karlssons arbete i gruvan, anser jag, att det är skäligt att statsmakterna tillerkänner Karlsson ersättning enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Visar

det sig i framtiden att silikosmisstanken kan uteslutas, bör ersättningen givetvis upphöra att utgå. Det torde få ankomma på riksförsäkringsanstalten att — med utgångspunkt från att silikos föreligger — avgöra vid vilken tidpunkt sjukdomen skall anses yppad.

Jag övergår nu till de tre tuberkulosfallen. Det rör sig här om tre personer, Lilly Wallgren, Bengt Andersson och Inga Johansson, vilka på sannolika skäl får antagas ha ådragit sig lungtuberkulos under tjänstgöring på laboratorier eller sjukhus. Någon ersättning med stöd av yrkessjukdomsförsäkringslagens bestämmelser har icke kunnat utgå, när tuberkulos icke införts i denna lag. Fallen torde däremot ha varit ersättningsberättigade enligt den nya yrkesskadeförsäkringslagen, därest sjukdomen yppats efter ingången av år 1955. Statsmakterna har i några tidigare behandlade fall medgivit ersättning på extra ordinär väg till tuberkulosmittade (prop. 1948: 307, rd. skr. 1948: 461 samt prop. 1953: 99, rd. skr. 1953: 244). Tilläggas bör, att Kungl. Maj:t i avlöningshänseende godtagit Lilly Wallgrens och Inga Johanssons tuberkulos som likställd med i tjänsten ådragen yrkessjukdom. Jag föreslår att ersättning får utgå jämväl till dessa tre personer enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

I likhet med vad som föreskrevs för de ersättningsfall, vilka avgjordes av 1954 års riksdag (prop. nr 43; statsutsk. utl. nr 31, rd. skr. nr 106), bör ersättningens retroaktivitet begränsas till två år från den dag, då den framställning inkom som föranlett förslag till riksdagen. Där framställningen överlämnats av ämbetsverk, bör såsom utgångspunkt tagas den dag, då densamma inkom till verket. Denna tidsbegränsning ansluter sig till den preskriptionsregel, som upptagits i 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring (29 §).

Vid bestämmande av ersättning bör avdrag göras för vad vederbörande för motsvarande ändamål uppburit eller kan komma att uppbära från erkänd sjukkasse eller före den första utbetalningen från riksförsäkringsanstalten uppburit från allmän sjukkasse och som icke skulle ha tillkommit dem om ersättning utgått jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Vidare bör avdragas de belopp, varmed folkpension skulle ha minskats, därest den av statsmakterna tillerkända ersättningen utgått vid pensionens bestämmande. Däremot kan jag icke finna skäl föreligga att, såsom försäkringsrådet föreslagit, göra avdrag från Anderssons ersättning för det understöd — i själva verket lån — som denne uppburit av andra medel än statsens.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva att av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till statsverket åliggande, av andra medel ej

utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m.m. må i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit utgivas ersättningar i anledning av sjukdom eller olycksfall i arbete, som drabbat i de särskilda fallen angivna personer.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alf Björnelid